

ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
ФАКУЛЬТЕТ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
ЦЕНТР АМЕРИКАНСЬКИХ СТУДІЙ

***Сполучені Штати Америки
у сучасному світі:
політика, економіка, право, суспільство***

Збірник матеріалів
II міжнародної науково-практичної конференції
(15 травня 2015 року, м. Львів)

(Частина 2)

Львів-2015

УДК 327(73)(063)
ББК Ф4 (7СПО) я431
С-73

*Друкується за рішенням
Вченої Ради факультету міжнародних відносин
Львівського національного університету імені Івана Франка
від 27.04.2015 №19.*

Упорядники: Калитчак Р. Г., Зазуляк З. М.
Автор обкладинки: Романюк Р. Й.
Верстка: Винниченко С. В.

С-73 **Сполучені Штати Америки у сучасному світі: політика, економіка, право, суспільство. Ч. 2:** зб. матеріалів II міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 15.05.2015) / упоряд. Калитчак Р. Г., Зазуляк З. М. – Львів : Центр американських студій ФМВ ЛНУ ім. І. Франка, 2015. – 832 с.

*Матеріали видано за підтримки Українського Фулбрайтівського кола,
Програми імені Фулбрайта в Україні, Інституту міжнародної освіти (США).*

INSTITUTE OF
INTERNATIONAL
EDUCATION

За повного або часткового використання матеріалів збірника посилання на видання обов'язкове.

Матеріали надруковані методом прямого відтворення тексту, наданого авторами, які несуть відповідальність за його достовірність, зміст і стилістику, за правильне цитування джерел та посилання на них.

Організаційний комітет не несе відповідальності за погляди, висловлені авторами матеріалів.

Електронна версія: <http://international.lnu.edu.ua/us-conference-2015/>

© Центр американських студій
факультету міжнародних відносин
ЛНУ ім. І. Франка, 2015
© Автори статей, 2015

Стріжкова Алла (Національна академія правових наук України). <i>Досвід США у впровадженні Smart Grid для реформування енергетики України</i>	471
Ткач Інна (Одеський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президентові України). <i>Прозорість і відкритість публічного управління в США як об'єкт законодавчого регулювання</i>	474
Триндяк Христина (Львівський центр міжнародного права та прав людини). <i>Організаційно-правові засади системи банківського нагляду в Сполучених Штатах Америки</i>	477
Цейкі Владислава (Львівський національний університет імені Івана Франка). <i>“Extraordinary renditions” та насильницькі зникнення у війні з тероризмом</i>	482
Яцик Сергій (Національний транспортний університет). <i>Сполучені Штати Америки як країна-представник відкритої моделі державної служби</i>	485

IV. СУСПІЛЬСТВО І КУЛЬТУРА США

СЕКЦІЯ 5

Анісімович-Шевчук Ольга (Львівський інститут економіки і туризму). <i>Політичний туризм США як спосіб формування політичної культури громадян</i>	489
Верхівська Марта (Львівська національна академія мистецтв). <i>Американські моделі музейної діяльності</i>	493
Губенко Анна (Національна академія педагогічних наук України). <i>Американская модель биоэтики</i>	497
Демичева Алла (Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара). <i>Порівнення міст як соціальне явище та його прояв в американсько-українських відносинах</i>	504
Доценко Віктор (Національний університет Державної податкової служби України). <i>Участь американських свейських добровільних товариств у подоланні наслідків голоду 1921-1923 рр. в Україні</i>	508
Драч Оксана (Київський університет імені Бориса Грінченка). <i>“Нова історична наука” в США після Другої світової війни: напрямки і представники</i>	516
Ірха Катерина (Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля, м. Северодонецьк). <i>Детермінанти впливу мережевих технологій на функціонування громадянського суспільства у США</i>	525
Карабан В'ячеслав, Карабан Анна (Київський національний університет імені Тараса Шевченка). <i>Національні громадські об'єднання перекладачів у США</i>	529
Карчевська Олена (Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля, м. Северодонецьк). <i>Досвід забезпечення демократичної стабільності ресурсами громадянського суспільства в США</i>	533
Козловський Сергій (Львівський національний університет імені Івана Франка). <i>Сучасна американська медієвістика: академічна історія, наукові школи та нові напрямки досліджень з історії Середньовіччя</i>	542

**“НОВА ІСТОРИЧНА НАУКА”
В США ПІСЛЯ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ:
НАПРЯМКИ І ПРЕДСТАВНИКИ**

ОКСАНА ДРАЧ

*доктор історичних наук, професор кафедри всесвітньої історії
Київського університету імені Бориса Грінченка*

***Анотація.** У статті розглядається розвиток американської історіографії після Другої світової війни. Пріоритету увагу звернуто на завдання і досягнення кліометристів, а також нових соціальних істориків щодо вивчення ключових проблем історії США.*

***Ключові слова:** американська історіографія, кліометрика, нова соціальна історія, нова робітничка історія, жіноча історія.*

***Summary.** The article focuses on the development of American historiography after the World War II. The main attention is paid to the tasks and achievements of cliometrists and new social historians to the key problems of American history.*

***Key words:** American historiography, cliometrics, New Social History, New Labor History, Female Studies.*

Друга половина ХХ ст. позначена суттєвим оновленням і потужним розвитком історичної науки США. В американській історіографії з'явилася плеяда істориків, праці яких набули широкого міжнародного визнання. Американська гуманітаристика стала важливим чинником розвитку західного суспільствознавства в цілому.

Крім того, зростання зовнішньополітичної могутності США сприяло кардинальним змінам умонастрою американських істориків. Характерною рисою повоєнної американської історіографії стало зміцнення й розширення консервативних тенденцій. В умовах “холодної війни” й розквіту маккартизму будь-яка критика американської історії видавалася небезпечною. Президент Американської історичної асоціації знаний медієвіст К. Рід у зверненні “Соціальна відповідальність історика” (1949) наголосив: “Тотальна війна... мобілізує всіх і вимагає, щоб кожен зайняв свій пост. Історик також не звільнений від цього обов'язку, як і фізик” [1].

У передмові до своєї роботи “Американська політична традиція і її творці” (1948) Річард Хофштадтер (1916–1970) висунув припущення про те, що, незважаючи на наявність ідеологічних конфліктів в американській історії, громадська думка США завжди намагалася підтримувати консенсус щодо основних цінностей американської цивілізації. Досліднику притаманний пошук психологічної мотивації в історії, чинників змін соціальної психології, зокрема в праці “Ера реформ” (1955) [2]. У такий спосіб

Р. Хофштадтер обґрунтував теорію консенсусного розвитку американської історії, що зумовило формування нового напрямку в історіографії США – школи “консенсусу”, який досить швидко став провідним у національній історичній науці.

Ідеологічною основою школи “консенсусу” була теорія “узгоджених інтересів”, що наголошувала на єдності американського суспільства у фундаментальних питаннях і відсутності серйозних соціально-політичних конфліктів протягом всієї історії, зокрема Луїс Гарц (Харц) (1919–1986) у роботі “Ліберальна традиція в Америці” (1955) [3]. Представники школи “консенсусу” висунули ідею про “органічної спадкоємності” політичних і громадських інститутів США. Провідне місце в працях істориків школи “консенсусу” відведено аналізу ролі ідей, політичних доктрин, діяльності провідних американських президентів.

Школа “консенсусу” мала численних послідовників. Консервативне крило репрезентують Л. Гарц і Даніель Бурстин (1914–2004), неоліберальне – Р. Хофштадтер і Артур Шлезінгер-молодший (1917–2007).

Головною працею Д. Бурстина вважають трилогія “Американці”, перший том якої “Колоніальний досвід” вийшов друком у 1958 р., другий – “Національний досвід” (1965), третій – “Демократичний досвід” (1973) [4]. Наскрізна ідея трилогії – аналіз американської цивілізації у вияві її різноманіття. До речі, за останній том цієї праці Д. Бурстин отримав Пулітцерівську премію в номінації “Найкраща книга з історії” (1974).

Популярність і авторитет А. Шлезінгера-молодшого принесла монографія “Ера Джексона” (1945), визнана “еталоном літературної біографії”, за яку її автор у 28 років отримав свою першу Пулітцерівську премію. Його перу також належать праці: “Тисяча днів. Джон Ф. Кеннеді у Білому домі” (1965), за яку отримав другу Пулітцерівську і першу Національну книжкову премію США, “Епоха Рузвельта” (1957–60, т. 1–3), “Цикли американської історії” (1986), “Роз’єднуючи Америку: відбитки суспільства різних культур” (1998), “Війна і американське президентство” (2004) [5]. В основу історичної схеми Шлезінгера-молодшого покладено концепцію чергування ліберальних і консервативних циклів американської історії, які дослідник пов’язував зі зміною генерацій.

У середині ХХ ст. американські дослідники продемонстрували інтерес до економічної історії своєї країни. Донині класичною залишається праця Джорджа Тейлора “Транспортна революція” (1951), в якій автор розглядає становлення американського капіталізму в період між закінченням війни з Великобританією (1812 р.) та Громадянською війною [6]. Запропоноване Тейлором поняття “транспортна революція” згодом замінено терміном “революція ринку” (у значенні “промисловий переворот”) і використовується для опису другої й третьої стадій розвитку США за У. Росту.

У 1960-і рр. розпочинається якісно новий етап розвитку історичної науки США. Новації в історіописанні зумовлені потужними трансформаціями в американському суспільстві. Загострення соціальних, політичних, расових конфліктів, підйом демократичних рухів, крах консервативної стабілізації повоєнних років, широкомасштабні проекти розбудови суспільства “загального добробуту” – все це відобразилося в інституціональному й змістовому аспектах американської історіографії.

Водночас відчутною стає криза історичної школи “консенсусу”, а її ліберальні представники виступили з критикою найбільш консервативних наукових та ідеологічних постулатів теорії “узгоджених інтересів”. Науковим маніфестом проти головних догматів школи “консенсусу” стала монографія одного із засновників школи Р. Хофштадтера “Прогресивний історизм. Тернер. Бірд. Паррінгтон” (1968), в якій він визнає наявність в американській історії соціальних конфліктів [7].

За таких умов в історіографії США формується “нова історична наука”, засадничим для якої став міждисциплінарний методологічний підхід, а прикметною особливістю – використання кількісних методів дослідження. У 60–70-і роки в американській історіографії набули авторитетності нові напрямки й галузі історичної науки: “нова економічна історія” (кількісна історія, кліометрика), “нова соціальна”, “нова політична історія”, поширилися міждисциплінарні дослідження.

“Нова економічна історія” (кліометрика) набула значного розвитку в історіописанні США. Кліометрика – це застосування економічної теорії та кількісних методів для опису й пояснення історичних процесів і явищ у сфері економічного розвитку. Кліометристи використовують великі масиви даних, які історики вважають непридатними до використання, нецікавими чи такими, що не належать до опису минулого [8, с. 76]. Застосовуючи кількісні методи й методи комп’ютерного моделювання, історики-кліометристи доклали зусиль до вивчення ключових проблеми національної історії: промислового перевороту, індустріалізації та освоєння Заходу. Приміром, фахівець з економічної історії Роберт Фогель (1926–2013) підготував ґрунтовну роботу “Залізниця і зростання американської економіки: есе з економетричної історії” (1964) [9]. Вона спричинила жваву дискусію (тривала 15 років) у колах кліометристів щодо ролі залізниць у промисловому розвитку США в XIX ст. Р. Фогель, який набуває авторитетності як лідер нової економічної історіографії, удостоївся честі бути обраним до Національної академії наук у Вашингтоні, де став першим представником історичної професії.

Не оминули кліометристи й вивчення історії рабства в США. Знаковою стала двотомна праця Р. Фогеля й Стенлі Енгермана (1936 р. н.) “Час на хресті: економіка американського негритянського рабства” (1974) [10]. Використовуючи широкий масив джерельного матеріалу, опрацьований

із застосуванням кліометричних методик, автори роботи пропонували сенсаційні висновки. Фогель і Енгерман стверджували, що, по-перше, плантаційне рабовласницьке господарство було на 35% ефективніше, ніж фермерська система на північному сході США. По-друге, плантаційне господарство забезпечувало темношкірим рабам вищий рівень життя, ніж промисловим робітникам та афроамериканцям після звільнення. По-третє, напередодні Громадянської війни економічна система Півдня США, заснована на плантаційному рабстві, перебувала у фазі піднесення. Робота Фогеля й Енгермана викликала значний резонанс серед кліометристів, започаткувавши активне обговорення застосованих ними методик.

Загалом, щодо оцінок економічних аспектів рабства й Громадянської війни в США кліометристи розділилися за двома позиціями. Представники першої, слідом за Фогелем і Енгерманом, на основі побудови комп'ютерних моделей намагалися довести економічну недоцільність Громадянської війни (Д. Норт, Т. Кохрен, П. Темін), представники другої (С. Де Каніо, Д. Мандл) – навпаки, її необхідність для подальшого економічного розвитку США.

Не залишилися байдужими кліометристи й до вивченні такої класичної теми американської історії, як освоєння Заходу. Серед створених ними досліджень вирізняється монографія Д. Етака й Ф. Бейтмана “На власну землю” [11]. У монографії за допомогою кількісних методів аналізу цензів всебічно схарактеризована економіка Заходу США, демографічна ситуація на Заході та Півночі США, технологія сільськогосподарського виробництва та система суспільних відносин на “кордоні” в XIX ст.

Отже, ключовою для репрезентантів “нової історичної науки” стала проблема пошуку закономірностей суспільного розвитку, а найважливішим засобом її вирішення проголошено “математизацію історії”: широке використання кількісних методів і ЕОМ. Так, представник “нової економічної історії” Дж. Тейлор засадничим чинником суспільних трансформацій вважає розвиток інфраструктури, що впливає на збільшення населення й політичну активність Заходу.

У контексті поширення нової історичної науки в США постала й “нова соціальна історія”, що інституціалізувалася в 1960-і рр. Засновано низку спеціальних часописів: “Журнал соціальної історії” (1967), “Журнал міждисциплінарної історії” (1970). За впливовістю в академічних колах США соціальна історія почала конкурувати навіть з визнаною “королевою” історіографії політичною історією. Число спецкурсів із соціальної історії Америки у восьми провідних університетах країни до 80-х рр. зросло майже до 100.

У рамках “нової соціальної історії” США сформувалися такі напрямки: нова робоча історія, нова міська історія, історія сім’ї, жіночого руху, дітей і дитинства. Проте виокремлюються два провідні напрямки

зацікавленнь дослідників – це динаміка соціальних структур, а також історія різноманітних соціальних спільнот, їхніх можливостей, поведінки, соціальної психології. Для їхнього вивчення використовували методи антропології, соціології, психології, а також кількісні методи дослідження.

Американський історик і соціолог Чарльз Тіллі (1929–2008) обґрунтовано проголосив головним завданням “нової соціальної історії” реконструкцію людського досвіду переживання великих структурних змін. Вирішення окресленого завдання учений вбачав у реалізації тріступеневої програми: дослідження великих структурних змін; опис життя людей у процесі цих змін і виявлення зв’язку між першим і другим. Центральною ланкою цього зв’язку є формування на основі великих соціальних трансформацій різних соціальних інтересів, виникнення соціального конфлікту й знаходження способів його вирішення.

Нові підходи до соціальної історії розглянемо на прикладі концептуальних подій американської історії: проблеми рабства й Громадянської війни 1861–1865 рр. Серед істориків-радикалів (марксистів) найбільш авторитетним фахівцем із цієї проблематики вважають Юджина Дженовезе (р. н. 1930), автора низки робіт: “Політична економія рабства. Дослідження економіки і суспільства рабовласницького Півдня” (1965), “Світ рабовласників” (1969), “Червоне і чорне: марксистські дослідження історії Півдня і афроамериканців” (1971), “Течи, Йордане, течи: світ, створений рабами” (1974) [12]. Ю. Дженовезе запропонував оригінальну концепцію історії американського рабовласництва як “політичної економії”. За Дженовезе, вивчення феномена рабовласництва передбачало дослідження ставлення до власності, політичну надбудову, ідеологію й культуру, тобто весь комплекс ментальних, політичних і соціально-економічних структур рабовласницького Півдня. Дослідник підтримав тезу про те, що роль рабовласників була швидше позитивною, а інституалізований “патерналізм” дозволив довоєнному Півдню уникнути багатьох “виразок” північного капіталізму. До речі, працю Дженовезе “Течи, Йордане, течи: світ, створений рабами” вважають однією з найбільш вдалих в американській історіографії реконструкцій життя великої південної плантації довоєнного періоду з глибокими психологічними спостереженнями щодо взаємин рабів і їхніх господарів, з детальним розглядом релігійних практик і багатьох аспектів повсякдення. Схвальні рецензії представників академічної спільноти на роботи Ю. Дженовезе забезпечили не лише отримання престижної премії Бенкрофта. У 1978–1979 рр. Ю. Дженовезе став першим марксистом, обраним президентом Американської історичної асоціації.

Також динамічно розвивалась сфера “нової робітничої історії”. Започатковано спеціальний історичний часопис “Робітнича історія”.

Лейтмотивом “нової робітничої історії” в США стало вивчення свідомості й поведінки робітників, їхньої трансформації під впливом соціокультурного середовища.

Представники “нової робітничої історії” – Г. Гатман, А. Доулі, Д. Монтгомері – ґрунтовно розробляли проблеми формування американського пролетаріату в ХІХ ст. Як зауважив А. Доулі, хоча американські робітники жили краще, ніж європейські, констатувати, що в США існував “егалітарний соціальний лад, значить брати участь у створенні міфів, в яких зацікавлені привілейовані верстви”. Д. Монтгомері наголосив на анахронізмі міфу щодо гармонійних особистих стосунків між господарями й найманими працівниками в умовах домашнього патерналізму.

Найбільшим авторитетом “нової робітничої історії” став професор Нью-Йоркського міського університету Герберт Гатман (1928–1985). У його дослідженнях дано всебічний аналіз соціальної психології, моралі, звичаїв, трудової та сімейної етики робітничого класу домонополістичної епохи. Гатман намагався показати, що “культура” американського пролетаріату ХІХ ст., виражена у фольклорі, ритуалах, святах, побутовій та сімейній етиці, ставленні до праці, релігійній свідомості, естетичних смаках, містила неприйняття чи принаймні протест проти форм експлуатації, що формувалися в процесі капіталістичної індустріалізації. Дослідник залучав до аналізу комплекс нетрадиційних для соціальної історії джерел, зокрема листи, фольклор, матеріали, що характеризують побут, дозволя, умонастрої іммігрантських громад [13].

Учні та послідовники Г. Гатмана у 70–80-і рр. реалізували чимало досліджень, що продемонстрували наявність самостійних традицій у робітничій культурі на різних етапах американської історії. Не оминули історії та культури темношкірих американців, індіанців, жінок та етнічних груп. Усталені стереотипи – “американський характер”, “Америка – плавильний котел” – поступилися місцем концепції плюралізму різноманітних соціальних культур і ментальностей.

Відомий американський історик-марксист Філіп Фонер (1910–1994), автор фундаментальної десятитомної праці “Історія робітничого руху в США” (1947–1994), віддаючи належне досягненням “нової соціальної історії”, зазначав, що написання історії робітничого руху поза контекстом загальноісторичних тенденцій розвитку США може призвести до деформації предмета вивчення. Так, марксистська соціальна історія зосереджувалася винятково на класах і класовій самосвідомості, а не-марксистська – на етнічних і релігійних групах, сусідських, сільських та міських громадах, сім’ї і шлюбі, жінках і жіночому русі, маргінальних прошарках суспільства та буденній свідомості людей.

Широкого визнання в межах “нової соціальної історії” набули дослідження, присвячені історії культури та менталітету чорних американців

епохи рабства. Критики зазнав образ “сембо” – інфантильного психічно та інтелектуально неповноцінного темношкірого раба, що протягом багатьох десятиліть фігурував у працях консервативних істориків. Науковці всебічно дослідили формування, розвиток і виживання афроамериканської сім’ї, релігію, фольклор, музику, культуру темношкірих американців протягом двохсот років їхнього перебування в рабстві [14].

Активісти руху на захист громадянських прав афроамериканців, індіанців і жінок знаходили в працях дослідників близькі для себе ідеї щодо глибоко вкорінених традицій опору расовому й сексуальному домінуванню. Найбільш яскраве вираження цього мотиву можна знайти в “Народній історії США” (1980) Г. Зінна (р. н. 1922), який спробував розглянути всі події американської історії “знизу вгору”, з погляду “пригноблених і ображених” [15].

Важливими напрямками нової соціальної історії стали локальні дослідження, історія жінок і жіночого руху, сім’ї. У розвитку локально-історичних досліджень принципову роль відіграли монографії Ф. Грівіна, К. Локрюджа і Л. Демоса щодо різних аспектів сімейно-громадського укладу колоніального суспільства.

У вивченні історії жінок і жіночого руху в США сформувалися два підходи. Перший розглядає жінок як особливу соціальну групу, яка має власне, відмінне від чоловіків, призначення в історії. Їїго прихильники, спираючись на першоджерела, творцями яких були жінки (листи, щоденники, мемуари), відтворюють особливу “жіночу культуру”. Вони наголошують, що в жінок є власне соціально-історичне “поле”, до якого належать дім, сім’я, релігія, морально-етичні цінності. Другий підхід трактує жінок і чоловіків як два антагоністичні начала, стверджуючи, що чоловіки протягом всієї американської історії сповідували “статевий шовінізм”, примусово витіснивши жінок у периферійну соціальну сферу. Прихильники цього підходу відкидають всі сформовані цінності як “патріархальні” включно із сім’єю і материнством. Загалом американські історики-феміністки, зокрема Г. Лернер (р. 1920), чимало зусиль доклали до подолання усталених історичних уявлень, зробивши висновок про необхідність написання особливої, жіночої, історії (“herstory” замість “history”).

Становлення “нової соціальної історії” у США значно розширило діапазон досліджень, демократизувало американську історичну науку. Один із “батьків-засновників” нової соціальної школи Деррет Ратмен зазначав, що новий соціальний історик проникав у спальні, щоб вивчити інтимні подробиці, сідав до ліжка хворого для з’ясування соціальних наслідків хвороби, заглядав через плече крамаря, коли той вносив записи до конторської книги, сподіваючись відчутти характер та розмір боргових зобов’язань... Старий девіз газетяра – хто що робив, коли і де? – втілювся в незліченні графіки й таблиці [16].

З одного боку, це було збагаченням історичної науки, але з іншого – її роздроблення на ізольовані підрозділи на кшталт історії народної культури чи злочинності. Не випадково американський учений Г. Неш влучно назвав ситуацію в новій соціальній історії “блискучим розбродом”, що виявився в професійній хворобі істориків, вдало названій американським дослідником Дж. Хекстером “поглядом з тунелю” [1].

Таким чином, поширення після Другої світової війни “нової історії” у США не можна розглядати як “тиражування” французького феномена. Розвиток американської історіографії в другій половині ХХ ст. у контексті становлення “нової історичної науки” являв собою складну й суперечливу картину. В умовах науково-технічної революції, суттєвих змін в інтелектуальному й суспільному житті США зростання практичної ролі соціальних знань стало визначальним чинником розширення масштабів історичних досліджень. У 60–70-і рр. популярними серед науковців стали такі нові напрямки й галузі історичної науки, як “нова економічна історія” (кліометрика), “нова соціальна історія”, “нова робітнича історія”, суттєво поширилися міждисциплінарні дослідницькі методи. У полі зору інтенсивних досліджень опинилася історія афроамериканців, жінок, індіанців.

Список використаних джерел:

1. Историография истории Нового и Новейшего времени стран Европы и Америки [Электронный ресурс] / И. П. Дементьева, А. И. Патрушева. – М.: Простор, 2000. – 433 с. Режим доступа: http://elibr.spbstu.ru/dl/327/Theme_1/Historiography/Historiography%20in%20XX/part2_vv.htm
2. Hofstadter R. The Age of Reform: from Bryan to F. D. R. / R. Hofstadter. – New York, 1955. – 330 p.
3. Hartz L. The liberal tradition in America: an interpretation of American political thought since the Revolution / L. Hartz. – New York: Harcourt, Brace, 1955. – 329 p.
4. Boorstin D. J. The Americans, the colonial experience / D. Boorstin. – New York: Vintage Books, 1958. – 434 p.
5. Boorstin D. J. The Americans, the national experience / D. Boorstin. – New York: Random House, 1965. – 518 p.
6. Boorstin D. J. The Americans, the democratic experience / D. Boorstin. – New York: Random House, 1973. – 717 p.
7. Schlesinger A. The age of Roosevelt: The Crisis of the Old Order, 1919–1933 / A. Schlesinger. – Boston: Houghton Mifflin, 1957. – 576 p.
8. Schlesinger A. The coming of the New Deal, 1933–1935 / A. Schlesinger. – Boston: Houghton Mifflin, 1959. – 638 p.
9. Schlesinger A. M. The politics of upheaval / A. Schlesinger – Boston: Houghton Mifflin, 1960. – 649 p.
10. Taylor G.R. The Transportation Revolution, 1815–1860 / G. Taylor. – New York: Rinehart and Co. – 1951. – 490 c.
11. Hofstadter R. The progressive historians: Turner, Beard, Parrington / R. Hofstadter – New York: Knopf, 1968. – 472 p.

12. Уильямсон С. История клиометрики в США / С. Уильямсон // Экономическая история. Обзорение – М., 1996. – Вып. 1. – С. 75–106.
13. Fogel R. W. Railroads and American economic growth: essays in econometric history / R. W. Fogel. – Baltimore: Johns Hopkins Press, 1964. – 269 p.
14. Fogel R. W. Time on the cross: the economics of American Negro slavery / R. W. Fogel, S. L. Engerman. – Boston: Little, Brown and Company, 1974. – 286 p.
15. Atack J. To their own soil: Agriculture in the Antebellum North / J. Atack, F. Bateman. – Ames: Iowa State University Press. – 1987. – 322 p.
16. Genovese E. D. The political economy of slavery: studies in the economy and society of the slave South. – New York, 1965. – 336 p.
17. The world the slaveholders made: two essays in interpretation. – New York, 1969. – 169 p.
18. In red and black: Marxian explorations in Southern and Afro-American history. New York, 1971. – 295 p.
19. Roll J. Roll: the world the slaves made / J. Roll. – New York, 1974. – 829 p.
20. Gutman H. G. Work, Culture and Society in Industrializing America: Essays in American Working-Class and Social History / H. G. Gutman. – New York: Vintage Books, 1977. – 343 p.
21. Blassingame J. W. The Slave Community: Plantation Life in Antebellum South / J. Blassingame. – New York., 1972. – 262 p.
22. Rawick P. From Sundown to Sunup / P. Rawick – Westport (Conn.), 1972. – 208 p.
23. Gutman H. G. The Black Family in Slavery and Freedom 1750–1925 / H. Gutman. – New York, 1976. – 768 p.
24. Levine L. W. Black Culture and Black Consciousness: Afro-American Folk Thought from Slavery to Freedom / L. Levine. – New York, 1977. – 560 p.
25. Zinn H. A People's History of the United States / H. Zinn. – London: New York. – 1980. – 726 p.
26. Ратмэн Д. Б. Новая социальная история в США / Д. Ратмен // Новая и новейшая история. – 1990. – № 2. – С. 67.